

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/3/2008

CO IM ZAWDZIĘCZAMY? OPINIE W PRZEDDZIEŃ ŚWIĘTA BABĆ I DZIADKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2008

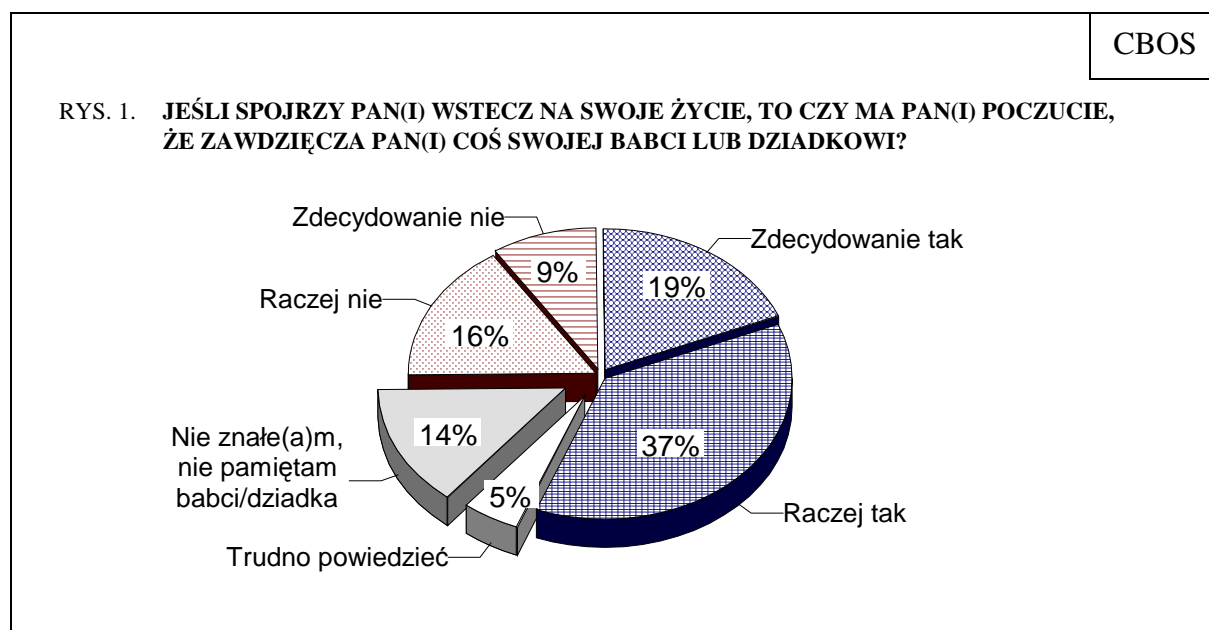
PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

W drugiej połowie stycznia, jak co roku, świętujemy Dzień Babci i Dzień Dziadka. To dobra okazja, by przekonać się, jaką rolę pełnią w naszym życiu dziadkowie, i czy mamy poczucie, że coś im zawdzięczamy¹.

Większość Polaków (56%) spoglądając wstecz na swoje życie dostrzega pozytywny wpływ dziadków i babć, jedna czwarta zaś (25%) uważa, że nie ma im nic do zawdzięczenia. Co dwudziesty respondent (5%) nie potrafi określić, czy zawdzięcza coś babciom i dziadkom, a spora grupa (14%) nie znała ich bądź nie pamięta.

W porównaniu z sondażem sprzed siedmiu lat nieznacznie ubyło badanych deklarujących, że zawdzięczają coś swoim babciom lub dziadkom (o 3 punkty procentowe, a więc w granicach błędu statystycznego), i o tyle samo przybyło osób zajmujących przeciwne stanowisko. Znacząco zmniejszyła się jednak liczba respondentów (z 26% do 19%) zdecydowanie przeświadczonych o ważnej roli dziadków w ich życiu.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (211) zrealizowano w dniach 1–4 grudnia 2007 roku na liczącej 870 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Jeśli spojrzysz Pan(i) wstecz na swoje życie, to czy ma Pan(i) poczucie, że zawdzięcza Pan(i) coś swojej babci lub dziadkowi?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2000	2007
	w procentach	
Zdecydowanie tak	26	19
Raczej tak	33	37
Raczej nie	14	16
Zdecydowanie nie	8	9
Nie znałem(a)m, nie pamiętam babci/dziadka	16	14
Trudno powiedzieć	3	5

Podobnie jak w roku 2000, im starsi są ankietowani, tym częściej twierdzą, że nie znali swoich dziadków i babć (na co mogła mieć wpływ zarówno przypadająca na okres ich dzieciństwa wojna, jak i znacznie krótsza niż obecnie średnia długość życia Polaków), natomiast im są młodszy, tym częściej deklarują, że odczuwają wobec nich wdzięczność.

Tabela 2

Wiek badanych	Jeśli spojrzysz Pan(i) wstecz na swoje życie, to czy ma Pan(i) poczucie, że zawdzięcza Pan(i) coś swojej babci lub dziadkowi?			
	Tak	Nie	Nie znałem(a)m, nie pamiętam babci/dziadka	Trudno powiedzieć
	w procentach			
18–24 lata	80	16	1	2
25–34	74	19	3	5
35–44	52	35	11	1
45–54	48	30	15	6
55–64	41	28	25	6
65 lat i więcej	39	21	33	7

W komunikacie z poprzedniego badania zaryzykowaliśmy tezę, że w Polsce – w przeciwieństwie do tego, co można zaobserwować w państwach zachodnich – z pokolenia na pokolenie umacnia się rola dziadków w wychowywaniu wnuków². Obecne wyniki zdają się potwierdzać tę obserwację. Chociaż ogólnie poczucie wdzięczności dla dziadków nieco zmalało, nadal ludzie młodzi (poniżej 35 roku życia) są grupą najsilniej związaną ze swoimi dziadkami (silniej niż siedem lat temu).

² Zob. komunikat CBOS „Co zawdzięczamy swoim babciom i dziadkom”, styczeń 2001.

Odsetek ankietowanych uważających, że w ich życiu dziadkowie odegrali ważną rolę, rośnie wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia oraz oceną własnej sytuacji materialnej. Najwięcej respondentów odczuwających więź z dziadkami jest wśród uczniów i studentów, a także osób zajmujących stanowiska kierownicze i należących do inteligencji; więcej też jest ich wśród badanych o przekonaniach prawicowych niż tych, którzy identyfikują się z lewicą (patrz tabele aneksowe). Należy więc przypuszczać, że rola dziadków oceniana jest tym lepiej, im więcej „kapitału społecznego”, związanego z wykształceniem i statusem rodziny, mogli oni przekazać, a także – im bardziej tradycyjny był model rodziny.

Wymieniając dwanaście różnego rodzaju wartości i dóbr zapytaliśmy, które z nich ankietowani zawdzięczają właśnie swoim dziadkom. Respondenci najczęściej twierdzą, że dzięki babciom i dziadkom mają poczucie, że są kochani (61%). W większości deklarują również, że otrzymali od nich podstawy wiary religijnej (59%) i zasady moralne (58%). Dziadkowie i babcie to także źródło wiedzy o dziejach rodziny (dla 55% ogółu ankietowanych), o niektórych wydarzeniach historycznych (46%) oraz patriotyzmie (49% uczyło się od nich miłości do ojczyzny).

Nieco ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że dziadkom zawdzięcza takie cechy charakteru, jak: samodyscyplina, pracowitość, obowiązkowość i silna wola, a dwie piąte (40%) – że dziadkowie nauczyli ich różnych praktycznych umiejętności. Co piąta osoba (21%) zawdzięcza im jakieś hobby lub kontynuuje ich zainteresowania. Mniejszą liczebnie grupę stanowią ankietowani, którzy otrzymali od dziadków mieszkanie (13%) bądź odziedziczyli po nich spadek (7%). Duży wpływ dziadków na wnuki wynika między innymi z tego, że niemal połowa dorosłych Polaków (47%) właśnie swoim babciom i dziadkom zawdzięcza opiekę i wychowanie (a nie należy zapominać, że 14% ogółu nie miało możliwości ich poznania).

RYS. 2. CZY ZAWDZIĘCZA PAN(I) SWOJEJ BABCI LUB DZIADKOWI:

Odsetki odpowiedzi „trudno powiedzieć” wahają się od 3 do 11

Fakt, że znało się swoich dziadków, oraz to, że zawdzięcza się im opiekę i wychowanie, w dużym stopniu wpływa na wzrost odsetka odpowiedzi twierdzących we wszystkich kategoriach, a więc na wzrost poczucia, że przodkowie odegrali znaczącą rolę w życiu ankietowanych, co ilustruje poniższa tabela.

Tabela 3

Czy zawdzięcza Pan(i) swojej babci lub dziadkowi:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród		
	ogółu badanych (N=870)	osób, które znały swoich dziadków (N=740)	osób, które zawdzięczają dziadkom opiekę i wychowanie (N= 412)
– poczucie, że jest kochany(a)	61	71	94
– wiarę religijną	59	69	88
– zasady moralne	58	68	89
– znajomość dziejów rodziny	55	63	83
– takie cechy charakteru, jak: obowiązkowość, pracowitość, samodyscyplina, silna wola	53	61	79
– miłość do ojczyzny	49	57	76
– znajomość niektórych wydarzeń historycznych	46	54	69
– praktyczne umiejętności, związane z prowadzeniem domu, opieką nad członkami rodziny, majsterkowaniem, prowadzeniem gospodarstwa rolnego, uprawianiem rzemiosła itp.	40	47	65
– zainteresowania, hobby, np. zamiłowanie do nauki, muzyki, malarstwa, literatury, wędrówek, sportu, wędkowania, gry w szachy	21	24	34
– mieszkanie	13	16	23
– spadek	7	8	12
– coś innego	2	2	3

W porównaniu z badaniem sprzed siedmiu lat zmalały (nie więcej jednak niż o 5 punktów) odsetki osób uważających, że zawdzięczają swoim dziadkom znajomość niektórych wydarzeń historycznych, miłość do ojczyzny, zasady moralne, zainteresowania, a także spadek. Jednocześnie w żadnej z kategorii nie odnotowaliśmy znaczącego wzrostu odsetka odpowiedzi twierdzących.

Tabela 4

Czy zawdzięcza Pan(i) swojej babci lub dziadkowi:	Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań	
	2000	2007
– poczucie, że jest kochany(a)	60	61
– wiarę religijną	60	59
– zasady moralne	61	58
– znajomość dziejów rodziny	57	55
– takie cechy charakteru, jak: obowiązkowość, pracowitość, samodyscyplina, silna wola	53	53
– miłość do ojczyzny	52	49
– opiekę i wychowanie	47	47
– znajomość niektórych wydarzeń historycznych	51	46
– praktyczne umiejętności związane z prowadzeniem domu, opieką nad członkami rodziny, majsterkowaniem, prowadzeniem gospodarstwa rolnego, uprawianiem rzemiosła itp.	41	40
– zainteresowania, hobby, np. zamiłowanie do nauki, muzyki, malarstwa, literatury, wędrówek, sportu, wędkowania, gry w szachy	24	21
– mieszkanie	15	13
– spadek	11	7
– coś innego	3	2

Niektóre obserwacje w całości pokrywają się z tymi sprzed siedmiu lat. Wyraźne są różnicowania ze względu na czynniki światopoglądowe – osoby o prawicowych poglądach politycznych częściej niż te, które utożsamiają się z lewicą, mają poczucie, że zawdzięczają dziadkom większość wymienionych dóbr (z wyjątkiem zainteresowań, mieszkania i spadku). Należy jednak zauważyć, że przekonania lewicowe rzadziej idą w parze z deklaracją, że dziadkom zawdzięcza się opiekę i wychowanie, a ten czynnik ma wpływ na wszystkie pozostałe odpowiedzi. Istnieje też silny, prostoliniowy związek między poziomem zaangażowania ankietowanych w praktyki religijne a poczuciem wdzięczności dla dziadków za wiarę w Boga, zasady moralne i miłość do ojczyzny. Potwierdza to interpretację, według której tradycyjny model rodziny zwiększa rolę kulturowego przekazu międzypokoleniowego.

Inaczej jednak niż w 2000 roku, analiza różnicowania odpowiedzi ze względu na wiek pokazuje, że w połowie kategorii (w tym dość istotnych, np. dotyczących opieki i wychowania oraz poczucia bycia kochanym) najwięcej osób uważających, że którąś z wymienionych wartości zawdzięcza swoim dziadkom, jest nie wśród badanych najmłodszych – poniżej 25 roku życia, ale wśród nieco starszych – mających od 25 do 34 lat (patrz tabele aneksowe). Stanowi to przyczynek do zastanowienia się nad prawdziwością tezy

o rosnącej w Polsce roli dziadków w wychowywaniu wnuków. Choć będący na emeryturze dziadkowie rzeczywiście często zapewniają opiekę swoim wnukom, należy zwrócić uwagę na częstsze obecnie migracje utrudniające takie kontakty, a także na to, że wiedza i wartości wpajane przez dziadków mają silną konkurencję w postaci nowych technologii i bogatej oferty telewizyjnej, za pośrednictwem których dzieci coraz częściej poznają świat. Niemniej babcie i dziadkowie to nadal ci, którzy potrafią swoje wnuczeta obdarzyć miłością i dać im tak ważne w późniejszym życiu poczucie, że są kochane. To zaś jest wartością nie do zastąpienia.

Opracowała
Joanna Szczepańska

A N E K S

Tabela 1. Jeśli spojrzysz Pan(i) wstecz na swoje życie, to czy ma Pan(i) poczucie, że zawdzięcza Pan(i) coś swojej babci lub dziadkowi?

(%)

	Tak	Nie	Nie znał(a)m, nie pamiętam babci/dziadka	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	25	14	5	864
Płeć					
Mężczyźni	55	26	12	7	411
Kobiety	57	24	16	3	453
Wiek					
18-24 lat	80	16	1	2	128
25-34	74	19	3	5	162
35-44	52	35	11	1	141
45-54	48	30	15	6	163
55-64	41	28	25	6	129
65 lat i więcej	39	21	33	7	141
Miejsce zamieszkania					
Wies	55	23	14	7	321
Miasto do 20 tys.	46	33	16	5	117
20-100 tys.	59	23	13	5	172
101-500 tys.	56	29	12	2	134
501 tys. i więcej mieszk.	62	18	18	2	120
Wykształcenie					
Podstawowe	51	21	21	7	229
Zasadnicze zawodowe	51	30	13	6	220
Średnie	61	24	13	3	291
Wyższe	64	25	8	4	123
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	74	16	7	3	62
Prac.umysł.niż.szczebła	63	25	8	4	106
Pracownicy fiz.- umysł.	54	32	7	6	75
Robotnicy wykwalifikowani	52	35	11	2	82
Robotnicy niewykwalifik.	52	28	16	4	36
Rolnicy	65	18	12	6	40
Pracujący na własny rach.	55	22	16	8	24
Bierni zawodowo					
Renciści	44	30	16	10	78
Emeryci	39	24	31	6	191
Uczniowie i studenci	88	10	0	2	65
Bezrobotni	51	27	18	5	57
Gospodynie domowe i inni	71	24	5	0	47
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	56	32	8	3	118
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	70	19	9	3	89
sekt. pryw. poza rolnict.	55	31	9	5	176
prywatnym gosp. rolnym	63	22	10	6	41
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	47	37	14	3	56
301-500	55	25	16	5	109
501-900	42	34	18	6	170
901-1200	52	27	16	5	118
Powyżej 1200 zł	59	27	13	1	91
Ocena własnych war. mater.					
Złe	45	28	19	7	194
Średnie	55	23	17	5	362
Dobre	64	25	8	3	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	59	14	23	4	44
Raz w tygodniu	59	23	13	4	422
1-2 razy w miesiącu	56	23	14	7	150
Kilka razy w roku	51	32	12	5	170
W ogóle nie uczestniczy	45	30	21	4	77
Poglądy polityczne					
Lewica	48	30	18	3	119
Centrum	59	24	12	5	254
Prawica	58	25	12	5	281
Trudno powiedzieć	55	22	17	5	210

Tabela 2. Czy zawdzięcza Pan(i) swojej babci lub dziadkowi: 1 - opiekę i wychowanie; 2 - poczucie, że jestem kochany(a); 3 - wiarę religijną; 4 - zasady moralne; 5 - miłość do ojczyzny; 6 - takie cechy charakteru, jak: obowiązkowość, pracowitość, samodyscyplina, silna wola; 7 - znajomość dziejów rodziny; 8 - znajomość niektórych wydarzeń historycznych; 9 - zainteresowania, hobby, np. zamiłowanie do nauki, muzyki, malarstwa, literatury, wędrówek, sportu, wędkowania, gry w szachy

Odsetki odpowiedzi twierdzących

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	47	61	59	58	49	53	55	46	21
Płeć									
Mężczyźni	48	61	59	59	52	51	53	46	23
Kobiety	47	61	59	57	47	54	56	47	19
Wiek									
18-24 lat	60	79	73	75	54	69	66	59	35
25-34	67	85	75	74	61	66	68	56	24
35-44	47	58	58	57	49	46	51	42	20
45-54	37	54	53	50	46	50	49	45	17
55-64	37	49	50	49	48	46	52	41	16
65 lat i więcej	36	40	43	43	37	38	40	36	15
Miejsce zamieszkania									
Wieś	53	61	62	57	50	53	59	46	18
Miasto do 20 tys.	39	52	52	51	43	46	51	45	16
20-100 tys.	44	65	62	62	50	53	53	49	22
101-500 tys.	43	60	54	56	46	57	50	49	30
501 tys. i więcej mieszk.	50	65	60	63	56	51	53	44	22
Wykształcenie									
Podstawowe	43	53	54	51	46	48	50	41	14
Zasadnicze zawodowe	45	57	59	53	49	52	51	44	22
Średnie	48	66	61	62	51	56	58	51	25
Wyższe	59	71	64	70	51	55	60	50	22
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	62	74	68	73	57	65	69	58	26
Prac.umysł.niż.szczebla	54	76	70	72	54	54	57	49	23
Pracownicy fiz.- umysł.	44	67	62	65	55	61	60	52	25
Robotnicy wykwalifikowani	47	62	52	54	45	45	53	43	23
Robotnicy niewykwalifik.	46	66	56	59	46	61	49	46	24
Rolnicy	69	67	71	59	61	58	65	61	19
Pracujący na własny rach.	53	60	56	39	47	53	53	44	20
Bierni zawodowo									
Renciści	45	50	51	46	42	45	43	33	16
Emeryci	35	41	45	44	39	39	42	38	16
Uczniowie i studenci	62	85	81	85	63	76	75	66	31
Bezrobotni	30	46	53	45	37	47	51	30	15
Gospodynie domowe i inni	54	75	71	67	68	62	64	59	21
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	51	72	64	64	52	58	64	52	25
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	53	72	70	71	55	59	53	39	24
sekt. pryw. poza rolnict.	48	65	57	60	50	52	56	51	22
prywatnym gosp. rolnym	70	67	68	57	59	56	65	60	20
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	41	59	50	48	43	48	51	38	19
301-500	46	60	65	61	56	54	57	55	27
501-900	37	48	48	47	42	42	46	36	21
901-1200	45	60	58	56	48	51	51	48	18
Powyżej 1200 zł	48	62	59	67	50	58	57	53	33
Ocena własnych war. mater.									
Złe	43	52	53	49	43	46	46	39	18
Średnie	44	58	57	56	49	51	54	46	20
Dobre	54	70	65	66	54	59	60	52	24
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	50	58	63	66	54	48	58	44	17
Raz w tygodniu	49	66	67	62	55	55	61	53	21
1-2 razy w miesiącu	52	61	63	56	46	50	46	36	18
Kilka razy w roku	42	56	48	54	44	54	49	44	25
W ogóle nie uczestniczy	39	49	31	44	33	41	43	35	22
Poglądy polityczne									
Lewica	40	58	47	50	40	49	51	44	22
Centrum	50	64	58	60	49	56	55	46	24
Prawica	51	63	68	66	61	55	60	54	22
Trudno powiedzieć	43	56	56	49	39	48	49	38	15

(continued)

Tabela 2 cd. 10 - praktyczne umiejętności związane z prowadzeniem domu, opieką nad członkami rodziny, majsterkowaniem, prowadzeniem gospodarstwa rolnego, uprawianiem rzemiosła itp.; 11 - mieszkanie; 12 - spadek; 13 - coś innego

Odsetki odpowiedzi twierdzących					
	10	11	12	13	Liczba osób
Ogółem	40	13	7	2	870
Płeć					
Mężczyźni	37	12	7	2	414
Kobiety	43	14	6	2	456
Wiek					
18-24 lat	51	19	5	3	129
25-34	51	19	7	1	164
35-44	39	11	8	2	141
45-54	37	12	8	4	164
55-64	30	9	7	0	131
65 lat i więcej	30	9	6	2	141
Miejsce zamieszkania					
Wieś	43	17	11	2	324
Miasto do 20 tys.	38	11	4	1	118
20-100 tys.	40	9	3	2	172
101-500 tys.	44	13	7	2	135
501 tys. i więcej mieszk.	32	12	3	2	121
Wykształcenie					
Podstawowe	35	13	7	0	230
Zasadnicze zawodowe	40	12	8	2	223
Średnie	43	14	7	2	294
Wyższe	43	13	5	5	123
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	51	11	3	7	62
Prac.umysł.niż.szczegła	43	13	7	2	106
Pracownicy fiz.- umysł.	45	20	5	2	75
Robotnicy wykwalifikowani	47	14	6	1	82
Robotnicy niewykwalifik.	29	10	5	0	36
Rolnicy	52	24	19	0	41
Pracujący na własny rach.	35	14	10	0	24
Bierni zawodowo					
Renciści	31	13	12	1	79
Emeryci	30	7	5	2	194
Uczniowie i studenci	61	25	7	4	66
Bezrobotni	25	13	7	0	57
Gospodynie domowe i inni	48	9	3	5	47
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	47	17	7	4	118
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	36	12	1	2	89
sekt. pryw. poza rolnict.	44	12	7	1	176
prywatnym gosp. rolnym	51	27	22	0	42
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	44	12	13	0	56
301-500	44	14	7	3	111
501-900	30	12	6	2	170
901-1200	39	15	4	2	118
Powyżej 1200 zł	46	8	6	3	91
Ocena własnych war. mater.					
Złe	37	11	7	1	195
Średnie	38	10	6	2	365
Dobre	45	18	8	2	310
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	41	17	4	1	44
Raz w tygodniu	44	13	7	2	424
1-2 razy w miesiącu	33	11	7	1	152
Kilka razy w roku	38	16	9	2	172
W ogóle nie uczestniczy	34	11	1	3	77
Poglądy polityczne					
Lewica	33	12	6	5	119
Centrum	44	16	8	1	254
Prawica	41	13	7	2	284
Trudno powiedzieć	39	11	5	1	212